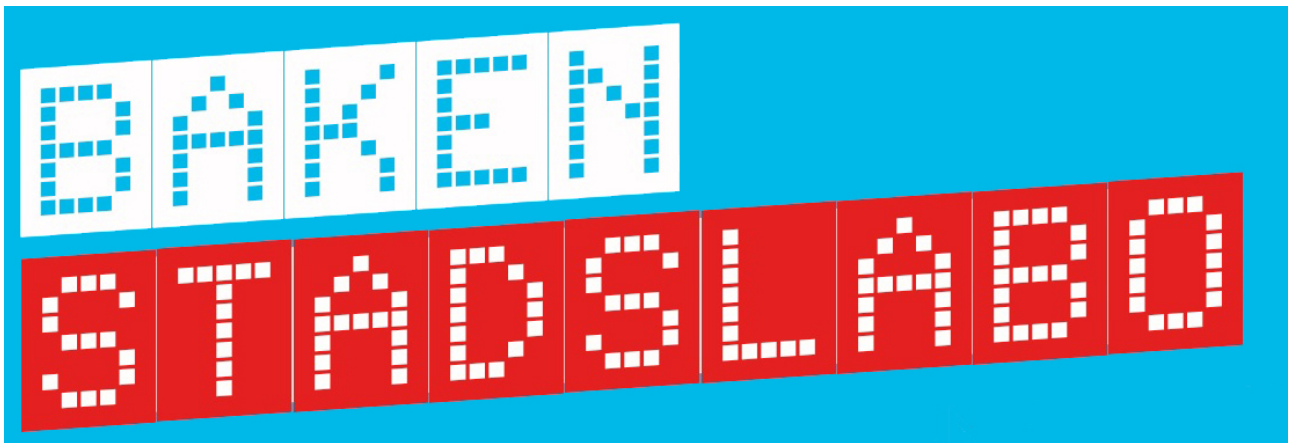

BAKEN, een storm van kansen

Een project rond digitale geletterdheid van Bibliotheek Kris Lambert en kleinVerhaal in Oostende

Tekst: An Van den Bergh - Dēmos vzw

Baken is een project rond digitale geletterdheid binnen de bibliotheek Kris Lambert in Oostende dat startte in 2012. Het project sluit aan op meer dan tien jaar ervaring van de bibliotheek rond e-inclusie, en dit op een heel bijzondere manier. De middelen die de stad Oostende al jaren uit het Stedenfonds ter beschikking stelt aan de bibliotheek, worden via een openbare aanbesteding uitbesteed aan een externe partner. De laatste twee jaar kwam de opdracht in handen van kleinVerhaal, dat het project 'BAKEN' doopte. kleinVerhaal is een multidisciplinaire sociaal-artistische organisatie in Oostende.

In onze zoektocht naar cultuurpraktijken die letterlijk en figuurlijk dicht op mensen hun huid plakken nam Dēmos Baken op in het programma 'Cultuur en nabijheid'.

“Ik vertel je iets en je vergeet het, ik leg het je uit en je begrijpt het, ik laat het je doen en je kunt het”

In gesprek met Martine Vandermaes van bibliotheek Kris Lambert

Het project Baken bestaat uit vier pijlers: artistieke ateliers, sessies rond digitale vorming, instuifmomenten en fora. De topics waarrond in de artistieke ateliers wordt gewerkt zijn de rode draad voor zowel de vormingsmomenten als de fora. De atelierreeksen zijn opgebouwd rond een discipline: fotografie, geluid, animatie of een combinatie daarvan. 'Het digitale' is de rode draad van het project, maar wordt steeds gekoppeld aan een artistiek interessante inhoud en start vanuit een gedeelde interesse. Dēmos sprak met bibliothecaris Martine Vandermaes en ontdekte dat Baken over veel meer gaat dan het aanleren van IT-vaardigheden.

Dēmos: Hoe omschrijf je de identiteit en kernopdracht van een bibliotheek, en hoe past het project Baken hierbinnen?

Martine Vandermaes: "Oostende is een stad aan zee, een toeristische kuststad met een hoog aantal tweedeverblijvers. Een andere opvallende trend is de toenemende vergrijzing. Oostende is een kleine stad, maar wordt geconfronteerd met grootstedelijke uitdagingen zoals kansarmoede en multiculturaliteit. Dit alles bepaalt onze identiteit. De nieuwe bibliotheek is in gebruik sinds 2000. We hebben een hoofdbib, vier filialen en een collectie van 240.000 materialen. Belangrijk is dat we in vergelijking met andere centrumsteden heel veel uitleningen hebben, zo'n 870.000 op jaarbasis. In heel veel landen, ook België, is er een grote groep van mensen die geen IT-faciliteiten hebben en waarvoor de bib die opening naar de digitale wereld kan bieden. Deze mensen komen naar de bib om de computers of de wifi-toegang te gebruiken. Wat heel typerend is voor déze bibliotheek is de laagdrempeligheid, wat zich ook vertaalt in de voorwaarden rond lidmaatschap: je kan gratis lid worden en gratis lenen.

Vroeger was de bibliotheek enkel een lokaal met boeken, maar vandaag is het een belangrijke ontmoetingsplek geworden. Men noemt het weleens een 'derde plek', naast de werkplek en de thuisplek. En die ontmoetingsfunctie reikt ook tot buiten de muren van de openbare bibliotheek. We zijn meer dan een

uitleenfabriek. We willen mensen proactief bereiken en doen dat ook via de digitale weg. Met het project Baken willen we inspelen op noden, empowerment stimuleren, inzetten op competenties... Op die manier komen we terecht bij de sociale agenda.”

Dēmos: Hoe is het project gestart?

Vandermaes: “Ons project is in 2002 gegroeid vanuit een bewustzijn dat een openbare bibliotheek een rol te spelen heeft op het vlak van digitale geletterdheid. Sindsdien zijn we domeinen gaan verkennen die niet van oudsher onze corebusiness vormden. Het was voor ons een luxe dat we door die jaren heen de kans hebben gekregen om te leren en te groeien, om te zien wat er belangrijk is in projecten rond digitale geletterdheid. Zo hebben we van bij het begin de link gelegd tussen digitale geletterdheid en inclusie. We zoeken mensen actief op en kiezen voor gemengde groepen. Aanvankelijk werkten we ook met specifieke doelgroepen, maar van die exclusieve aanpak zijn we afgestapt. Er zit echt een groeitraject achter ons project, waardoor we voortdurend bijsturen. Een andere belangrijke les is dat we nu altijd focussen op inhoud, op wat er leeft in de gemeenschap. We vertrekken van de passie van een persoon, en dan krijg je mensen mee in het digitale verhaal. Heel veel mensen willen verhalen vertellen en delen.”

Dēmos: Voor welke aanpak opteerden jullie?

Vandermaes: “Typerend voor Baken is dat er diverse acties zijn, telkens binnen een thematische reeks. Aan het begin van elke reeks is er een startmoment met fora en debatten: in 2012 en '13 was het thema de sluimerende dreiging van het stijgende waterpeil en hoe we daarmee omgaan. Kernacties in het project zijn creatie, participatie en leren. Er wordt gewerkt met vier formules die samen één geheel vormen. Het huis van waaruit het allemaal gebeurt is de bibliotheek. Maar de uitvoering is in handen van een partner, die de stad om de drie jaar aanstelt via een openbare aanbesteding. Voor het project Baken is dit de sociaal-artistieke organisatie kleinVerhaal.

De creatieve ateliers worden niet begeleid door een lesgever of vormingswerker, maar door een kunstenaar. Fundamenteel is: kijken, luisteren, jezelf uitdrukken. De deelnemers blijven niet in een leslokaal maar bekijken de stad en relateren met die stad, ze creëren. Vroeger gaven we workshops rond het gebruik van bepaalde software. Nu laten we dat helemaal los en richten we de focus op het ter beschikking stellen van tools om eigen creaties digitaal te verwerken. Waar nodig bieden we ondersteuning.

Daarnaast is er ook de instuif op donderdagochtend in de bibliotheek en in het filiaal. Dat format loopt al een tijdje, het is een vaste afspraak. Voor ons is het de meest laagdrempelige manier om mensen met IT-problemen op weg te helpen. Je komt naar hier met een IT-vraag en wordt persoonlijk geholpen. Er is een vormingswerker, geassisteerd door vrijwilligers, die uitleg geeft. Maar ook de cursisten die de ateliers of workshops volgen komen langs op zoek naar verdieping.

Ik noem het project een open hand. Het is een verhaal van kansen bieden. De basiskennis van de leerlingen is divers. Dat is voor lesgevers verschrikkelijk moeilijk, het is maatwerk op het ritme van de deelnemers. De leervorm is informeel: door te kijken naar anderen en zelf uit te proberen, met vallen en opstaan, groeit het vertrouwen van de cursisten. ‘Ik vertel je iets en je vergeet het, ik leg het je uit en je begrijpt het, ik laat het je doen en je kunt het.’ Dat is kwalitatief en vergt tijd, en door die instuif te organiseren werk je echt midden in de bib. De lesgevers benoemen duidelijk dat de mensen vaardigheden die ze daar leren ook in hun privéleven gaan toepassen, en dat is heel sterk.

Voor het project Baken stond in de aanbesteding ook dat de geplande actie gelinkt moest zijn aan het thema ‘bedreiging van het water en de overstroming’. In 2012 liep in Oostende de fototentoonstelling Moments before the Flood met werk van Carl de Keyser. De groep cursisten van het fotoatelier bezocht de tentoonstelling – een andere vorm van informeel leren. Voor enkelen onder hen was het de eerste keer dat ze een tentoonstelling bezochten. Stof voor dialoog, luisteren naar anderen: ervaringen over de overstroming van 1953 werden gedeeld. Ook tijdens de Sinterklaasstorm in december 2013 was dit onderwerp zeer actueel. Het is *content* en *community*: tijdens de ateliers en workshops voegen de cursisten hun eigen inhoud toe en maken ze de connectie met de gemeenschap.”

Dēmos : Hoe bereiken jullie de deelnemers?

Vandermaes: “Wij kondigen in de eerste plaats aan in de openbare bibliotheek zelf. Bij de eerste cursus waren de mensen van kleinVerhaal aangenaam verrast dat er meteen zo veel belangstelling was. De educatief deskundige van de bib gaat ook in de cursussen van Open School en Vormingplus die plaatsvinden in de bibliotheek over het project praten. En soms hebben we heel gericht reclame gemaakt, zoals bij de studenten van het deeltijds kunstonderwijs, richting videokunst, voor het atelier animatiefilm. Voor het geluidsatelier hebben we in het kader van Fin de Saison (een actie van de dienst Cultuur van de Stad

Oostende waarbij op de laatste zondag van augustus cultuur wordt gebracht in diverse strandcabines) geluidsfragmentjes laten horen, samen met een geluidskunstenaar. We kondigen ook steeds aan in stadsmagazine De Grote Klok. De creatieve ateliers houden we in de bibliotheek, maar de vormingsworkshops op donderdag vinden plaats in een Ontmoetingscentrum van de Stad met een bibliotheekfiliaal onder hetzelfde dak. Daar zitten we dichterbij bepaalde gebruikersgroepen en kunnen we weer linken leggen met andere netwerken. Het is heel belangrijk om je als bibliotheek te positioneren in een netwerk in de gemeenschap. Wacht niet in je kantoor tot er iemand langskomt, maar ga het verhaal van het project vertellen. Probeer aanknopingspunten te vinden.

De instuif op donderdagochtend is ook een heel belangrijke schakel in de bekendmaking van het project. Zéker mensen in armoede mis je in lessenreeksen haast altijd. Omdat het voor hen moeilijk is om zich te engageren, omdat ze zo gefocust zijn op overleven en het meest primaire. Het gaat trouwens niet enkel om mensen in armoede, maar ook om mensen met een zekere kwetsbaarheid. Ilse Mariën raakt dit ook aan in haar onderzoek. Dit format biedt daar perfect een antwoord op. We zien nu dat de groep sterk samenhangt. Er is een wisselende kern die blijft, maar er is ook nieuwe instroom.”

Dēmos: Waarom kiezen jullie er bewust voor om samen te werken met een externe partner voor de uitvoering van het project?

Vandermaes: “Als wij ons project digitale geletterdheid vergelijken met andere bibliotheken, wat maakt dan het verschil? Wij zijn expertise buiten de muren gaan zoeken en hebben die binnengehaald. Ik geloof echt in die meerwaarde van professionele ondersteuning. Je moet je kerncompetenties kennen, en je moet weten wat er daarbuiten is. De meerwaarde is de frisse blik en de andere aanpak. Het vormt een uitdaging. Je moet allebei water bij de wijn doen en die mensen komen in een andere structuur terecht, maar het is zo verrijkend om een blik van buiten de muren te hebben.

De logica van een bibliotheek is niet altijd logisch voor de buitenwereld. De partner en de vormingswerker die het project in de praktijk begeleiden moeten ‘bib-believers’ zijn, ze moeten overtuigd zijn van onze kernopdracht. Dat is cruciaal om te kunnen slagen, en soms vergt dit wat tijd. In zo’n samenwerking is het heel belangrijk om aan te dringen op kwaliteit. Als je vindt dat de lat niet hoog genoeg ligt, moet je daarover kunnen praten. We insisteren ook op het feit dat er een link moet zijn met het leven van de deelnemers. Je hebt bovendien heel sterke mentoren nodig, die empathie hebben met de lerenden.

Goede communicatie is van belang. De groei in de samenwerking ligt in de communicatie tussen de partners. In het begin werd er wekelijks vergaderd. Als je elkaar dan een tijdje kent en er is vertrouwen, dan ga je elkaar een beetje loslaten. Het kan dat het soms botst, maar je moet dat durven uitspreken. We moeten het project en het traject samen vorm geven. Je hebt de expertise en de kerntaken van de bibliotheek én die van de partner, en die combinatie zorgt voor de meerwaarde in dit verhaal. De stad heeft er al die jaren bewust voor gekozen om geld uit het Stedenfonds aan de bibliotheek te geven, en we kiezen er bewust voor om een externe partner in te schakelen. Dat is opnieuw een verhaal van kansen bieden.”

Dēmos: Hoe zorg je ervoor dat het project ingebed raakt en je personeel betrokken is?

Vandermaes: “Dat is een uitdaging, en veel hangt samen met de kernfiguur die het project in de bibliotheek begeleidt. Deze figuur, die de partner kiest, is enorm belangrijk voor het slagen van het project. Er zijn veel kleine dingen die het project kunnen maken, zoals eens een koffie drinken met de collega’s uit de bibliotheek. Anderzijds is het vanuit de bibliotheek ook een uitdaging. Wij hebben één iemand in de bibliotheek die alle workshops mee volgt en elke donderdagochtend tijdens de instuif zijn vaste plaats aan de balie heeft. Op die manier creëer je betrokkenheid naar de deelnemers toe. Een grote meerwaarde van het werken met een partnerorganisatie is dat je in de praktijk kunt terugvallen op een heel team.”

Ter informatie – onderzoek van Ilse Mariën – Sociale Staat

“Vrienden, kennissen... of lokale verenigingen zijn vaak het beste geplaatst om met die drempels [zoals het ontbreken van operationele vaardigheden, lage *soft skills* en/of knoppenangst of een negatieve houding tegenover digitale media] om te gaan en op een informele manier bepaalde digitale vaardigheden aan te leren of informatie over nieuwe diensten of applicaties aan te reiken.” (...) “Het louter inzetten op het ontwikkelen van digitale competenties, zoals knoppenkennis of leren navigeren op het internet, is voor vele individuen onvoldoende voor het ontwikkelen van een strategisch gebruik van digitale media. Heel wat kwetsbare groepen hebben daarom begeleiding en ondersteuning nodig...”

Op het toonmoment van satirische krant 't Zeegat

Binnen het project Baken werd de afgelopen tien weken aan een satirische krant gewerkt, 't Zeegat genaamd. Hiervoor kregen de deelnemers de opdracht oude artikels op te graven, nieuwe artikels te schrijven en te zoeken naar poëzie of iets anders dat binnen het concept paste. Op woensdag 18 december, een erg regenachtige winteravond, woonden we hun moment suprême bij: het toonmoment. Dit vond plaats in het gebouw waar de krant effectief werd gemaakt, de bibliotheek. De setting was perfect: het is een zeer mooie, ruime bib, wat meteen een aangename toon zet.

Peter strijkt **'t ZEEGAT**

Terwijl Peter strijkt, lanceren we onze satirische krant 't ZEEGAT. Een eigenzinnige kijk op wat een krant zoal kan zijn. Met live muziek en receptie!!

Woensdag 18 december 2013
20u Forumzaal Bibliotheek Kris Lambert
Wellingtonstraat 7, Oostende
meer info karen@kleinverhaal.be
facebook: Baken Oostende
GRATIS INKOM

We werden vriendelijk verwelkomd door een van de deelnemers aan het project. We gaven onze ogen de kost, maar voelden vooral de spanning. Een tiental mensen had hier wekenlang naartoe gewerkt, en ze waren duidelijk tevreden, zelfs zichtbaar trots. De deelnemers hadden enkele tientallen familieleden en vrienden meegebracht, en ook enkele buitenstaanders – die niet echt iets met het project te maken hadden – waren uit interesse naar de bibliotheek afgezakt. Aangezien het nog even wachten was op de 'officiële opening' hadden we ons strategisch opgesteld aan een van de vele tafeltjes met snacks. Van hieruit konden we alles rustig observeren. Wat meteen in het oog sprong, waren de twee strijkplanken in het midden van de zaal, omringd door enkele pakken kranten. Om te weten te komen wat daarvan de bedoeling is, moesten we nog even geduld oefenen.

Zoals het hoort op zo'n moment, was het eerst aan enkele kernfiguren van het project om te spreken: bibliothecaris Martine, projectmedewerkster Karen Dick, Michiel De Baets, die de digitale versie van de krant verzorgde, en uiteraard begeleidend kunstenaar Dirk Elst. Hoewel, kunstenaar? "Sommigen noemen mij een kunstenaar, maar ik loop daar meestal van weg, van zo'n term", klonk het duidelijk. De speeches waren kort maar krachtig en benadrukten allen het belang van de deelnemers. Uiteindelijk was het belangrijkste van de avond dan ook de krant zélf en de fierheid onder de deelnemers.

En dan werd het nut van de strijklanken duidelijk: twee mannelijke deelnemers zouden alle kranten strijken, net zoals dat vroeger gedaan werd. Met veel trots werd zo het eerste pakketje kranten geopend en poseerde de groep gretig voor de verzamelde persfotografen. Voor de gelegenheid was er een bandje ingehuurd. Van zodra de muzikanten begonnen te spelen, sloegen de twee mannen aan het strijken en was 't Zeegat beschikbaar voor het grote publiek. En terwijl iedereen zijn eigen, warme exemplaar ging ophalen, begon de receptie.

Op de tonen van de accordeon, gitaar en contrabas van het ensemble Pingo Doce Trio startten wij met ons kennismakingsrondje. Karen introduceerde ons bij enkele deelnemers: Marie-Rose, voor wie het haar eerste project was, Anita, een 81-jarige dame die al van bij het begin meedeed en dus niet aan haar proefstuk toe was, en tot slot romanschrijver Mohammad, die halverwege het project was ingestapt maar er daarom niet minder van had genoten. Drie mensen met een heel uiteenlopend profiel, maar allen waren ze het volmondig eens: het project was een succes. "Ja zeker! Ik wil nog wel wat dingen proberen, ik ben echt gebeten door de microbe", vertrouwde nieuweling Marie-Rose ons toe. Anita, de oudste van de groep, benadrukte op haar typerende manier dat het niet zomaar 'bezigheidstherapie' was: "Ik zeg dat tegen iedereen, doe mee! Maar vraag me nu niet om in een brei- of naaclub te gaan, dat ga ik zeker nooit doen." Mohammad was dan weer lovend over de sfeer in de groep: "Iedereen heeft mij geholpen, het waren allemaal goede en zeer vriendelijke mensen. Ook heel eerlijke mensen die zeker wilden helpen."

Slotsom: de deelnemers willen graag een vervolg, ze hadden heel erg genoten van de mensen binnen de groep en geknokt om de deadline van hun krant te halen. Een afsluiter met niks dan tevreden gezichten in een leuke setting.

BAKEN. Vanuit verschillende windrichtingen bekeken

Voor een grondige kijk op het project Baken hoorden we eerst de initiatiefnemer van het project, de Bibliotheek Kris Lambert in Oostende in de persoon van bibliothecaris Martine Vandermaes. Maar we hadden ook een gezellige babbel met projectmedewerkster Karen Dick en coördinator Hans Dewitte van partnerorganisatie kleinVerhaal, die het project de laatste drie jaar hebben uitgevoerd. Tot slot interviewden we een aantal deelnemers tijdens het slotmoment van de krant 't Zeegat.

Deuren laten openwaaien

Het viel op dat de communicatie van het project voornamelijk binnen de bibliotheek gebeurde en dus in hoofdzaak bezoekers van de bibliotheek heeft bereikt. Uit de gesprekken met de deelnemers werd duidelijk dat ze allemaal bij het project terechtkwamen via de bibliotheek, de ene al toevalliger dan de andere en afhankelijk van hun eerdere betrokkenheid in het culturele leven in Oostende. Iemand belandde er via een contact in de bibliotheek, iemand anders kreeg het krantje van Baken tijdens een diavoorstelling en nog iemand anders kwam omdat die persoon sowieso zeer actief op zoek is naar culturele activiteiten.

Dat de communicatie in de eerste plaats via de bibliotheek zelf verliep, betekent ook dat voornamelijk mensen werden aangesproken die al een zekere drempel overwonnen hebben en al op een of andere manier betrokken zijn bij de activiteiten van de bibliotheek. Dat hoeft niet meteen een minpunt te zijn, want de bibliotheek blijkt een zeer breed publiek te bereiken. Volgens de mensen van kleinVerhaal is de bibliotheek van Oostende een unieke plek, een ontmoetingsplek van een brede, gelaagde groep mensen. Hans: "Het was voor onze organisatie een fijne opportuniteit om vanuit zo'n ontmoetingsplaats te kunnen

werken. Je vindt er studenten, senioren, jonge kinderen, gepassioneerde lezers, een vaste groep krantenlezers, de internetbezoekers... Binnen het sociaal-artistieke werkveld zijn er weinig organisaties die al hebben samengewerkt met een bibliotheek. Dit ondanks het potentieel van de 'openbare ruimte' en de vele ontmoetingen eigen aan de bibliotheek."

Het zoeken naar en informeren en motiveren van mensen om deel te nemen aan de cursus verliep ook via gekende partners, met behulp van flyers, affiches en mailings. Publiek en supporters van Open School en Vormingplus werd geïnformeerd tijdens hun lessen, maar deelnemers werden evenzeer toegeleid via de sociale huizen, het CAW en Straathoekwerk. Tot slot speelde Karen Dick, de centrale contactpersoon van kleinVerhaal in het project, een heel belangrijke rol in de communicatie en de werving. Zij stimuleerde actief mensen om deel te nemen aan het project. Deelnemster Marie-Rose: "Ik kende niemand, het was allemaal nieuw. Karen moedigde mij aan om ook eens naar de redactie te komen."

Ook vanuit de vormingsessies en de instuif was er doorstroom naar het project. Die vormingsmomenten gingen door in het ontmoetingscentrum, van nature een plaats waar kwetsbare groepen aanwezig zijn. De instuif op donderdagochtend in de bibliotheek bood eveneens een laagdrempelige instapmogelijkheid en was een belangrijke schakel in de bekendmaking van het project. Bibliothecaris Martine haalde aan dat ze er heel bewust voor kozen om de instuif in de publieksruimte, een open werkruimte in het midden van de bibliotheek, te organiseren: "Mensen komen de kat uit de boom kijken, zetten zich er met een magazine en gaan observeren wie de vrijwilligers zijn. Je voelt dat ze na twee of drie keer de stap zetten en een vraag stellen. Het is een open hand, er is geen drempel, er is geen deur, geen formulier, geen lokaal. Zeker mensen in armoede vormen een groep die je in meer traditionele lessenreeksen volledig mist. Deze format biedt daar perfect een antwoord op."

Het Baken-traject werd afgelegd met een gemengde groep van minimaal vijftien tot maximaal twintig personen, dit om een kwaliteitsvolle en op maat uitgewerkte aanpak te garanderen.

Naast de vaste groep werd ook een 'open' groep nagestreefd. Men wou vermijden dat er zich na het succes van de eerste cursus een 'gesloten' groep zou vormen, waar nieuwe instroom onmogelijk was. Martine: "Ik was na de succesformule van de eerste reeks bezorgd dat het bij de volgende reeksen een gesloten groep zou worden. Dat mag absoluut niet gebeuren: het verhaal moet uitdeinen." In de praktijk was er effectief een vaste kern die bleef terugkomen, ongeacht het thema van de ateliers. Daarnaast was er bij elke nieuwe reeks instroom van deelnemers, vaak met specifieke interesses die aansloten bij het thema van die reeks. Sommigen kwamen ook naar de volgende ateliers, bij anderen bleef het bij een eenmalige deelname.

Nieuwe mensen leren kennen en hun individuele verhalen horen: de deelnemers ervoeren het als heel positief. De geïnterviewde deelnemers waren lovend over de groep, vooral door de leuke en coöperatieve sfeer. Ook voor kleinVerhaal was de samenhang in de groep zeer duidelijk. Karen: "De deelnemers vormden een hechte groep en zijn veelvuldig beginnen samenwerken. Zo had een van de deelnemers een gedicht geschreven over Oostende, in heel moeilijk verstaanbaar Engels. Een andere deelnemster heeft dat vertaald naar het Oostends. Het eindresultaat was een heel absurd en mooi gedicht. Tijdens de zomermaanden hebben de deelnemers ons zelf gemaïld om te vragen of we niets konden organiseren om iedereen terug te zien. We hebben hen toen uitgenodigd om langs te komen bij een ander project met jongeren dat op dat moment liep. Ze zijn allemaal komen opdagen, schoorvoetend en zonder te weten wat te verwachten, maar ze vonden het allemaal te gek."

Drijven op passie

Baken bestond uit een waaier aan diverse activiteiten: debatavonden, een instuif en workshops in lesvorm, met als centraal aanknopingspunt de creatieve ateliers. De focus op creativiteit en het streven naar een artistiek eindproduct maakt een groot verschil met vormingswerk pur sang. De verschillende disciplines (video, geluid, krant en fotografie) die in de artistieke ateliers aangeboden werden, vragen een fundamenteel andere aanpak. Ze werden dan ook niet begeleid door een vormingswerker of een lesgever, maar door een kunstenaar. Martine: "Ik ben overtuigd van de unieke combinatie van al die elementen, die het potentieel van de openbare bibliotheek als leeromgeving verhoogt."

Hier schuilt de meerwaarde van partner kleinVerhaal: geen klassieke schoolse aanpak, maar vertrekken vanuit inhoud die door de deelnemers zelf wordt aangebracht. kleinVerhaal oppert dat een groot aantal deelnemers nooit zou intekenen voor een puur technische cursus. Karen: "Vanuit de 'artistieke' insteek komen er technische noden naar boven, en daarmee duik je vervolgens de vorming in. Uitspraken als 'Druk nu eens daar op' of 'Doe nu eens dat', zal je niet snel horen tijdens dit soort lessen. Toch leerden de mensen tijdens de

cursus geluid uiteenlopende zaken, zoals geluidsopnames maken, maar ook ‘hoe vind ik de USB-stick terug op mijn computer?’ Het begint allemaal vanuit interesse in geluid, en daaruit komen dan computertechnische vragen naar boven. Uiteindelijk raakten ze bijvoorbeeld vertrouwd met SoundCloud en nu schrijven ze code voor hun blogs. Digitale *skills* worden effectief opgekrikt, maar niet via een schoolse les.”

Dat deze aanpak werkt, werd door de geïnterviewde deelnemers volmondig beaamd. Voor hen was de ontwikkeling van de krant hun eerste kennismaking met het vormingsproject Baken. Hoewel elke deelnemer uiteraard zijn of haar eigen beweegredenen had om deel te nemen, werd elk van hen duidelijk gedreven door een gezonde dosis nieuws- en leergierigheid: het altijd op zoek gaan naar nieuwe ervaringen, het opdoen van nieuwe kennis en vaardigheden en vooral het ontmoeten van nieuwe mensen. Ze zien het digitale aspect en werken met computers allemaal als noodzakelijk in de huidige samenleving, maar elk vanuit hun eigen leefwereld en passie. Zo is het de passie van Mohammad om Arabische romans te schrijven. Voor hem was het project de ideale mogelijkheid om hierin te groeien. Hij gebruikte de cursus niet enkel om zijn computervaardigheden te verbeteren, maar ook om inspiratie op te doen als schrijver, door het ontmoeten van nieuwe mensen. Mohammad: “Ik werk veel met boeken, dat is mooi werk. Ik observeer graag zoals een fotocamera: ik kijk naar de mensen, hoe ze praten en bewegen. Dan sla ik die beelden op en als ik schrijf, gebruik ik dat als inspiratie.” Anita deed dan weer mee om als ‘senior’ bij te blijven met de nieuwste ontwikkelingen en zo actief ouder te worden: “Ik vind dat je op mijn ouderdom moet meegaan met de tijd. Als je dat niet doet, dan zit je in je zetel en werken je hersenen niet meer.”

De geïnterviewde deelnemers ervoeren dat de cursus hen nieuwe skills bijbracht, maar benadrukten nog meer de groepsgerichte aanpak en het samenhorigheidsgevoel, waarbij iedereen vanuit zijn of haar eigen interesses dingen kan schrijven, opzoeken, verzamelen... Dit laat ruimte voor initiatief vanuit de deelnemers zelf. Partner kleinVerhaal benadrukt dat hiervoor tijd nodig is. En hier was het vaste concept van de creatieve ateliers soms wel beperkend. Karen: “Elke keer van 18u tot 21u en dat gedurende tien ateliers. Voor de meeste thema’s, maar zeker voor de krant, was dat te weinig. Omwille van de tijdsdruk is de begeleidende kunstenaar soms verplicht om beslissingen te nemen in plaats van daar stapsgewijs met de deelnemers door te gaan. De cursus was vier of vijf weken ver alvorens er een hechte groep ontstond om mee te werken. Dan ben je al halverwege. Voor deelneemster Marie-Rose bracht de strikte deadline voor de presentatie van de krant dan weer een gezonde dosis spanning teweeg: “Het was leuk om naar dat eindpunt te gaan, samen met de groep. Je bent dan even paniekerig, je weet niet of alles afgeraakt, en dat is leuk.”

Samen in zee gaan

Het succes van het project steunt sterk op de samenwerking tussen de bibliotheek en partnerorganisatie kleinVerhaal. Met deze samenwerking staat of valt het project. Voor kleinVerhaal was de samenwerking met de bibliotheek niet de eerste of enige. Samenwerking met lokale partners zit gewoon in het DNA van de organisatie. Een van de uitgangspunten van coördinator Hans over coproducties: “Ik denk dat de tijden voorbij zijn – ook subsidietechnisch – dat je alles solo, vanuit een autonoom perspectief, kan doen. De toekomst ligt in het optellen van de sterktes van organisaties.” Alleen al wat productiekosten betreft, is de samenwerking een puur win-winverhaal. kleinVerhaal gebruikt de locatie en inhouden van de bibliotheek, en de bibliotheek krijgt er naast een projectmedewerker van kleinVerhaal ook de inspiratie en medewerking van het hele team én hun artistieke uitrusting bij. Hans: “Als je het strikt budgettair zou bekijken, dan kan je Baken niet ontwikkelen met het geld dat we ervoor krijgen.”

Natuurlijk zijn er bij elke samenwerking ook spanningen. Bibliotheek Kris Lambert en de sociaal-artistieke organisatie kleinVerhaal zijn om te beginnen twee totaal verschillende instanties. In het begin moest er vooral een midden gezocht worden tussen de ideeën en wat praktisch en organisatorisch uitvoerbaar was. Het eerste voorstel van kleinVerhaal werd bij de bibliotheek onthaald met uitdrukkingen als ‘*mission impossible*’, ‘compromissen’ en ‘zoeken wat in de bib haalbaar is en wat niet’. Martine: “Het is belangrijk dat de partner zich een beetje probeert aan te passen. Je kan niet meteen dezelfde aanpak toepassen die gebruikelijk is in de sector.”

Aan de andere kant wordt er van de bibliotheek natuurlijk ook een zekere flexibiliteit gevraagd. Hoe open, laagdrempelig en verbonden de bibliotheek ook wil zijn, de toepassing van deze visie doet in de praktijk altijd een beetje pijn. Als een atelier uitliep, waardoor het einduur 22u30 was in plaats van het geplande 22u en de alarmen in de bibliotheek gingen loeien, moest de bibliotheek een aanpassing te voorzien. En er waren nog andere praktische obstakels die te maken hadden met de eigenheid van de bibliotheek. Karen: “Met de krant was het relatief eenvoudig. Wanneer iedereen een stift en een blad heeft, heb je al snel een start. Met de animatiefilm was het al moeilijker. Concreet moet de bibliotheek een jaar op voorhand de lokalen reserveren waarin de lessen zullen doorgaan. Dat zorgt ervoor dat je niet altijd kort op de bal kan

spelen, wat minder flexibiliteit biedt. Er is ook niet echt een vast atelier, waardoor er regelmatig materiaal verplaatst moet worden. Ook wanneer er spontaan ideeën ontstaan tijdens de cursus volgt steeds een *reality check* omwille van de specifieke situatie in de bibliotheek.”

Toch is de samenwerking door beide partijen als erg geslaagd ervaren, en dit dankzij de flexibiliteit en het aanpassingsvermogen van beiden. Praktische en conventionele zaken zijn niet onoverkomelijk, maar ze moeten wel doorworsteld worden. Aan die evidentie mag je niet voorbijgaan. Karen: “Dat is ook een verhaal met twee kanten. Het is een kwestie van elkaar te leren kennen en vertrouwen opbouwen.”

Bibliothecaris Martine kon niet genoeg benadrukken hoe belangrijk het voor hen was om te kiezen voor een externe partner om het project Baken waar te maken. Vanuit een besef van de eigen kerncompetenties werd gekozen voor de meerwaarde van een frisse externe blik. Het voordeel van het werken met een partner, ten opzichte van een freelance of interne medewerker, is bovendien dat er een heel team achter zit. In theorie werd er gewerkt met een centrale contactpersoon, Karen, maar zij stond er nooit alleen voor. Wanneer er feedback nodig was, werd een beroep gedaan op de rest van haar team. Daarenboven werd er ook bij kleinVerhaal externe expertise in huis gehaald, meer bepaald voor het gedeelte rond ICT, in de persoon van vormingswerker en ICT'er Michiel De Baets.

De groei van de samenwerking was te danken aan de open en directe communicatie. Er werd tijdens het hele project veel aandacht besteed aan onderlinge communicatie en betrokkenheid. Martine: “Vanuit de bibliotheek is er altijd één iemand in de buurt tijdens de instuif die weet waarover het gaat en die tijdens de werkuren ook mee de vorming komt volgen. De andere personeelsleden van de bibliotheek gaan niet zelf mee de vorming volgen, maar ze weten wel waar men mee bezig is.” Deze betrokkenheid maakte dat partner kleinVerhaal doorheen het hele project het gevoel had dat de medewerkers van de bibliotheek ‘mee’ waren met het project. Karen koos er ook bewust voor om daarin een actieve rol te spelen door informele contacten aan te gaan. Dit werd door de bibliotheek als zeer positief ervaren. Karen: “Ik heb geprobeerd daar zelf actief aan te werken door me voor te stellen en babbeltjes te doen met de medewerkers die er rondlopen, zodat ze weten waar we mee bezig zijn.”

Een frisse wind

Het project Baken heeft duidelijk een golfslag op gang gebracht die door beide partners wordt gevoeld. Aan de ene kant kan kleinVerhaal mensen uit de groep waar ze in de bibliotheek mee werkten ook vertrouwd maken met de eigen organisatie en werking. Aan de andere kant namen ze mensen uit hun eigen achterban mee naar de bib. In het begin kende de bibliotheek de (overigens zeer diverse) doelgroep van kleinVerhaal in beperkte mate en was er een zekere bekommernis. Maar kleinVerhaal heeft deze overwonnen. Hans: “Fijn voor de bibliotheek is dat er mensen zijn die via dit project hun weg naar de bibliotheek vinden... en omgekeerd ook!” Zo waren er bijvoorbeeld jongeren uit een ander project die, wanneer Hans naar de bib moest, zeiden: “Ga je naar de bib? Je kan daar blijkbaar studeren. Wij gaan mee!” Het ging over jongeren die thuis de ruimte en de rust niet hebben om te kunnen studeren in de examenperiode. Die hebben hun weg gevonden en zijn nu in de bib aan het studeren. Omgekeerd ziet kleinVerhaal in het publiek van de bibliotheek een groep mensen die ze moeilijker op straat of op pleinen, hun voornaamste actieterrein, zouden tegenkomen. Daar liggen voor hen kansen die hen blijven motiveren om in te tekenen op projecten van de bibliotheek. Zo zijn er enkelen die als figurant meegespeeld hebben in de films van *The True Tempest*, een ander project van kleinVerhaal. Deze wisselwerking en kruisbestuiving toont aan dat het project geen hermetisch afgesloten gegeven is, wat bij sommige vormingscursussen het geval kan zijn. Hans: “Het is echt wel gelukt om elkaar te beïnvloeden.”

Vorbij de horizon

Het is duidelijk dat zowel partner kleinVerhaal als de bibliotheek veel potentieel vermoeden in een verderzetting van het project. Beiden zien ze aan de horizon veel kansen en mogelijkheden, maar ze wijzen ook op valkuilen of gebreken waaraan nog gewerkt kan worden.

Zo wordt de leefbaarheid van het project bepaald door het budget dat de bibliotheek kan aanwenden. Doordat het project niet structureel ingebed is in de werking van de bibliotheek en afhankelijk is van de middelen van het Stedenfonds, blijft er enige onzekerheid voor de toekomst. Een andere realiteit is de aanbestedingsprocedure die gevolgd moet worden. Die maakt dat de continuïteit van de dienstverlener in het project niet verzekerd is. Om de drie jaar wordt een nieuwe oproep uitgeschreven, wat mogelijk een andere aanpak en andere gezichten met zich meebrengt. Toch zien beide organisaties dit niet als een eenzijdig negatief aspect. Het is een procedure die moet gerespecteerd worden, en dat betekent dossiers doorworstelen

en deadlines in de gaten houden, maar het is evenzeer een moment om even halt te houden en te reflecteren over de verdere mogelijkheden. Voor kleinVerhaal is Baken een zeer interessant proces geweest waarbinnen ze hun methodes ten volle konden benutten, maar anderzijds vinden ze het belangrijk om evoluties te blijven zien. Karen: “We willen absoluut voorkomen dat het concept begint te stagneren en herleid wordt tot het jaarlijks kopiëren van eenzelfde format. Op dat moment wordt het artistiek minder interessant.” Hans: “We willen vermijden dat mensen de cursus als een gewoonte gaan beschouwen en enkel komen omdat hun woensdagavond zo gevuld raakt.” Ook de bibliotheek ziet de aanbestedingsprocedure als een kans. “Het is een uitdaging om een goed bestek te schrijven. Het verplicht ons om strategisch na te denken over de beleidsdomeinen en acties, dit alles gekoppeld aan de meerjarenplanning van de stad. Tot nu toe was het een interessant verhaal dat ons zowel met de huidige als vorige partner mooie resultaten heeft opgeleverd.”

Beide partners kijken alvast voorbij de horizon en hebben volop ideeën om hun samenwerking verder te laten groeien. Het idee leeft om in de bibliotheek een soort van stadslabo te maken, naar het voorbeeld van Utrecht of Amsterdam, een labo waar creatievelingen samenkomen om na te denken over waar men als stad naartoe wil. Martine: “Als je daar werkt, vanuit het kader van de bibliotheek in samenwerking met een sociaal-artistieke organisatie, krijg je een mix van mensen – en niet enkel de ‘hipsters’ – die participeren.” Ook wordt de mogelijkheid geopperd om te werken buiten de muren van de bibliotheek, waardoor meer flexibiliteit mogelijk is. Bovendien zou het idee van het stadslabo iets permanents kunnen zijn, waarin verschillende disciplines iedere keer kunnen ingepast worden. Het komt dus tegemoet aan de tijdsdruk die ervaren werd bij het meer rigide format van ‘tien weken’ per atelierreeks. Karen: “Het zou fijn zijn om dat te kunnen opentrekken, rekening houdend met de opdracht van de bibliotheek.”